

Pohled na pláž Buena Vista se stopou po karetě zelenavé, jejíž hnízdo bylo přeneseno do chráněné části pláže.

Nedaleko pláže Buena Vista se zachovaly staré mangrovové porosty.

Ve vegetačním pokryvu pláže Buena Vista a okolí převládají porosty druhotné sukcese, které vznikly v důsledku odlesnění za účelem rozšíření pastvy. Prostupují je druhy planě rostoucích rostlin typické pro tichomořské pobřeží. V těsné

blízkosti pláže se nachází původní, v současnosti stále vzácnější mangrovový porost. Z tamějších typických stromů jmenujme alespoň vlnovec pětimužný (*Ceiba petandra*), z mangrovníků kupř. kořenovník obecný (*Rhizophora mangle*).

Buena Vista nepatří mezi chráněná území. Její výhodou ovšem zůstává částečná izolovanost od pevniny řekou Buena Vista, která tvoří v závislosti na výšce přílivu a odlivu určitou bariéru proti přívalu turistů a částečně i proti nelegálním sběračům vajec. ASVO působí na Buena Vistě od roku 2005. Uprostřed pláže byl v přiměřené vzdálenosti od pobřeží zřízen tábor poskytující základní zázemí pro práci ochránců přírody. Délka pláže činí zhruba 2 km a je rozdělena dřevěnými sloupy do 18 úseků o délce 100 m. V průběhu noci se uskutečňují dvě přibližně tříhodinové noční hlídky a za svítání jedna kontrolní obchůzka. Samice karety zelenavé vystupují v nočních hodinách z oceánu na pevninu. Pokud shledají podmínky vhodné pro hnízdění, pomocí zadních končetin vydlabou do písku komůrku, do níž nakladou kolem stovky kulatých, kožovitých vajec. Hloubka hnízda dosahuje u zmiňovaného druhu okolo 45 cm, což zajišťuje hnízdu poměrně stabilní vlhkostní i teplotní podmínky, které jsou nezbytné pro úspěšnou inkubaci vajec. Po dokončení kladení samice hnízdo dobře utěsní okolním pískem a náležitě zamaskuje. Celý proces trvá kareť zelenavé přibližně 30 minut. Tím její mateřská úloha končí. Veškerá další péče o potomstvo nově přechází na ochránáře.

Do hry vstupují ochránci přírody
S ohledem na poměrně častý tlak ze strany ilegálních sběračů jsou všechny snůšky z pláže přenášeny do bezpečné, oplocené části. Pro každou je v ní vymezen prostor metr čtvereční: v něm jsou vejce uložena do písku obdobným způsobem jako v původním hnízdě. Inkubace hnízda trvá od 45 do 50 dní. K líhnutí želvích mláďat dochází skupinově, nejčastěji v nočních nebo časných ranních hodinách. Želví mláďata jsou krátce po vylihnutí vypuštěna pokud možno na stejném místě, kde byla nalezena původní snůška vajec. Instinktivně pospíchají směrem k nejsvětlejšímu horizontu, kterým je přirozeně oceán. Mláďata, která se dožijí dospělosti, se zcela jistě jednoho dne do blízkosti Buena Visty vrátí, aby se zde pářila. Samice budou klást vejce na stejném pobřeží, kde se samy narodily, a dost možná i na stejné pláži.

Ochrana přírody

ročník 70 číslo 4 2015

Kulérova příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

CITES, lov a ochrana přírody: jak to jde dohromady?

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR pořádá jako vědecký orgán CITES za podpory Ministerstva životního prostředí od roku 2010 pravidelné semináře, zaměřené na nejrůznější otázky související s naplňováním Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) v České republice. Zúčastňují se jich nejen zaměstnanci státní ochrany přírody, kteří se uvedenou problematikou zabývají, ale i pracovníci botanických a zoologických zahrad, Státní veterinární správy a akademických pracovišť. Ve dnech 10.–11. června 2015 se v Bohuslavicích u Telče uskutečnil v pořadí již 6. ročník akce, tentokrát pod názvem *Lovem k ochraně?*, který se zaměřil na vztah mezi lovem a ochranou přírody.

Zájem o seminář o lovu a ochraně přírody předčil očekávání pořadatelů. Foto: Jana Hrdá

Odstřel lvího samce ve volné přírodě ve východoafrické Tanzanii přijde zájemce až na 1,9 miliónu Kč, tedy desetkrát více než nejlevnější zabítí této šelmy při předstíraném lovu v oploceném prostoru v JAR. Foto: Jan Plesník

V úvodu semináře seznámila S. Ucová (AOPK ČR) účastníky s cíli akce a připomněla, že CITES reguluje vývoz a dovoz některých druhů a poddruhů volně žijících živočichů, kteří jsou předmětem lovu, a výrobků z nich. Na ni navázal J. Plesník ze stejného pracoviště, který představil hlavní typy lovu a zmínil jejich výhody i úskalí z hlediska ochrany přírody. Biologickými, společenskými a historickými aspekty lovu v průběhu vývoje člověka se zabýval J. Robovský z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Připomněl mj. nepopiratelný význam lovu pro rozšiřování muzejních sbírek, a tím i pro poznání fauny, stejně jako skutečnost, že se z některých

původně zanícených lovců postupně stali přesvědčení ochránci přírody. Ekonom M. Zámečník na příkladech ukázal, že trofejní lov může za určitých podmínek působit jako účinný stimul ochrany ohrožených druhů a jejich prostředí. Vyzdvihl v této souvislosti lovecká území (*conservancies*) v Namibii, která nespravuje stát, ale místní komunity, jež jsou také vlastníky zvířat na nich žijících. O právní úpravě dovozu, vývozu a nakládání s loveckými trofejemi exemplářů, na něž se vztahuje CITES, referoval O. Klouček (MŽP). Zároveň účastníkům představil údaje o dovozu loveckých trofejí do ČR v letech 2010–2014.

Využití území pro polochov lovné zvěře, zejména velkých kopytníků, na oplocených plochách pro sportovní/trofejní lov, uskutečňované zejména v Jihoafrické republice (*game ranching*), je oprávněně považováno za viditelný ekonomický úspěch. Je ale i výhrou pro ochranu přírody? Nalézt rozumnou odpověď na tuto otázku se pokusil R. Kotrba z České zemědělské univerzity v Praze. K. Brandlová ze stejného pracoviště probrala ve své přednášce silné i slabé stránky regulovaného lovu východního poddruhu antilopy Derbyho (*Taurotragus derbianus gigas*). Naopak západní poddruh (*Taurotragus derbianus derbianus*) není předmětem lovu, přežívá díky řízenému polochovu ve dvou soukromých rezervacích v západoafrickém Senegalů a možná i v tamějším národním parku Niokolo Koba. K jeho záchraně rozhodujícím způsobem přispívá činnost pracovníků ČZU a občanského sdružení Derbianus. Příkladem propojení pytláctví a organizovaného zločinu se stalo masové vybíjení afrických nosorožců, k němuž dochází v posledních letech zejména v Jihoafrické republice (viz *Ochrana přírody*, 69, 5, 46-47, 2014). P. Řihová (Česká inspekce životního prostředí Praha) zdůraznila, že se nelegální obchodování s nosorožčími rohy nedaří zvládnout: přesto JAR stále povoluje vývoz nosorožčích trofejí, které nezřídka končí na černém trhu.

V další části semináře se M. Jánošík (Městská veterinární správa Praha) zaměřil na nepovolené způsoby lovu prasat divokých (*Sus scrofa*) pomocí psů a chladných zbraní, jež byly zaznamenány v ČR. Závěrečné shrnutí problematiky patřilo řediteli liberecké zoologické zahrady D. Nejedlovi, který se jej zhostil s přehledem i osobitým humorem.

Na otázku, zda může lov skutečně podporovat ochranu přírody, se snaží odpovědět článek v tomto čísle našeho časopisu na str. 14–19. Z hojně navštívené akce vznikl i sborník abstraktů přednášek, který je možné si stáhnout na adrese www.ochranaprirody.cz/cites.
Silvie Ucová, Jindřiška Jelínková
a Jan Plesník

Dům přírody Blaníku otevřen

Na úpatí Velkého Blaníku bylo na počátku července slavnostně otevřeno návštěvnické stře-disko Dům přírody Blaníku. Dřevěná roubenka na začátku naučné stezky S rytířem na Blaník představuje návštěvníkům přírodu CHKO Blaník i blanickou legendu. Investorem a provozatelem Domu přírody Blaníku je Český svaz ochránců přírody Vlašim. Dům přírody se nachází na nástupním místě naučné stezky S rytířem na Blaník nedaleko Kondrace. U silnice z Kondrace na Načeradec upozorní na středisko oranžovozelené vlajky na novém parkovišti pro návštěvníky. Uvnitř návštěvnického střediska čeká příchozí nejprve recepce, kde mohou dostat potřebné informace nebo zakoupit suvenýry, regionální produkty a literaturu. Tři dioramata představují nejzajímavější přírodní biotopy regionu – suťové lesy, které návštěvníci uvidí přímo na Velkém Blaníku, dále mokřadní louky a hadcové bory. Největším exponátem je model krajiny Blanické brázdy v úseku mezi obcemi Sázava a Mladá Vožice. Model poskytuje informace o přírodních i historických zajímavostech kraje. Blanickou legendu připomíná rytíř v brnění, obraz průřezu horou z divadelní hry Jára Cimrmana nebo speciální otvor do hory Blaníku, ze kterého je slyšet, co se v hoře děje. Stav připravenosti voj-ska si návštěvníci mohou ověřit na speciálním

Dům přírody Blaníku byl slavnostně otevřen 2. července 2015. Foto: archiv ČSOP Vlašim

Slavnostního přestřižení pásky se ujali P. Pešout, předseda ČSOP Vlašim, M. Matuška, starosta obce Kondrac, Lubomír Hanel za AOPK ČR, Správu CHKO Blaník a nechyběl ani blanický rytíř, maskot Domu přírody. Foto: Martin Kloudys

ukazateli. V podkroví domu je pro návštěvníky připraveno několik krátkých filmů o přírodě národního geoparku Kraj blanických rytířů. Po celé prázdniny zde budou vystaveny obrazy malíře Stanislava Příhody inspirované Blaníkem i okolní krajinou. Výstava je prodejní. V okolí Domu přírody si můžeme prohlédnout bohatou expozici hornin Podblanicka realizovanou ve spolupráci s Českou geologickou službou. Dům přírody Blaníku je realizován na místě geologické expozice. Náklady na vybudování vlastní budovy vč. přípojek elektřiny, vody a čistírný odpadních vod byly 6,9 mil. Kč. Zdejší staré parkoviště bylo rekonstruováno a byla dořešena dopravní situace v lokalitě vč. parkování pro autobusy, přechodu pro chodce, dopravního

značení apod. za 2,8 mil. Kč. Celkové náklady na expozici činí 1,9 mil. Kč. Český svaz ochránců přírody Vlašim vybudoval Dům přírody Blaníku ve spolupráci s AOPK ČR – Správou CHKO Blaník, Muzeem Podblanicka, Středočeským krajem, Obcí Kondrac a řadou dalších partnerů. Na akci obdržel dotaci ve výši 90 % z Operačního programu Životního prostředí.

Kateřina Červenková

Největším exponátem je plastický model krajiny Blanické brázdy. Foto: Martin Kloudys

Návštěva ministra životního prostředí Gruzie

Ve dnech 23. a 24. července 2015 navštívil Českou republiku ministr životního prostředí Gruzie pan Gigla Agulašvili. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ministrovi představila rozvojové projekty, které řešila a řeší společně se Správou Krkonošského národního parku. Počátek vzájemné spolupráce s gruzínskými partnery se datuje do roku 2012, kdy byl zahájen projekt v Tušsku, a to pod patronací a za peníze České rozvojové agentury. Současné aktivity se týkají zejména praktického naplňování zpracovaného plánu péče o chráněnou oblast Tušsko, předchozí pomoc se týkala zlepšení znalostí zaměstnanců státní správy a správ chráněných území, komunikační strategie nebo rozvoje návštěvnické infrastruktury. Článek o práci českých odborníků v Tušsku byl zveřejněn v časopisu *Ochrana přírody* 2013/6: Tušsko – konec světa na okraji Evropy.

Ministr také navštívil národní přírodní památku Zlatý kůň v CHKO Český kras a prohlédl si Koněpruské jeskyně. Živě se zajímal o místní činný Velkolom Čertovy schody a sladění těžby vápence s péčí o krajinu a udržitelný rozvoj území. V praxi viděl i praktickou péči

o stepní trávníky formou řízené pastvy ovcí a koz. Ze strany AOPK ČR zazněly konkrétní nabídky na pokračování spolupráce zejména při zpracování a využívání dat o přírodě (data-báze) a turistickém využití chráněných území, které nepoškozuje přírodu (návštěvnická infrastruktura). Hosté z Gruzie projevíli zájem o naše zkušenosti z revitalizace vodních ekosystémů a implementace sítě Emerald, která je předstupněm soustavy Natura 2000 v zemích stojících zatím mimo Evropskou unii. Navzájem jsme si slíbili, že právě těmito směry se bude ubírat příprava dalších společných projektů.

František Pojer

Ministr Agulašvili při prohlídce Koněpruských jeskyní. Foto: Alexandr Komaško

AOPK ČR si stanovila priority v mezinárodní spolupráci

Příroda nezná hranice. Okřídlené úsloví nabylo ještě většího významu po pádu železné opony na přelomu 80. a 90. let 20. století. V současnosti představuje mezinárodní spolupráce v ochraně přírody a krajiny rozsáhlou a neustále se rozvíjející činnost. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR proto v červnu 2015 schválila strategii mezinárodní spolupráce. Přijatý dokument vychází ze základních koncepčních materiálů České republiky v oblasti životního prostředí

V Bruselu sídlí instituce Evropské unie v Evropské čtvrti. Na snímku budova Rady EU, v pozadí hlavní pracoviště Evropské komise, palác Berlaymont. Foto: Jan Plesník

a zahraničních věcí a reaguje zejména na závazky, které ČR na sebe v této oblasti převzala.

AOPK ČR a mezinárodní právo životního prostředí

Na mysl máme především povinnosti vyplývající z naplňování příslušné legislativy Evropské unie. Kromě dobře známých směrnic o ptácích a o stanovištích a nařízení CITES se od ledna 2015 jedná i o dlouho očekávané nařízení o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů. Z přístupové smlouvy, jejímž schválením se ČR stala členským státem EU, vyplývá mj. i povinnost zajistit odpovídajícím způsobem čerpání fondů EU, v našem případě prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí, konkrétních os zaměřených na péči o přírodní a krajinné dědictví.

AOPK ČR již tradičně podporuje naplňování mnohostranných úmluv týkajících se biologické rozmanitosti odbornými podklady, vyjednáváním jejich dalšího zaměření i svou každodenní činností. Týká se to dohod jak s celosvětovou (Úmluva o biologické rozmanitosti, CITES, Ramsarská a Bonnská úmluva), tak s celoevropskou působností (Bernská úmluva, AEWA, EUROBATS), nebo se vztahující k určité části našeho kontinentu (Karpatská úmluva).

Spolupráce s mezinárodními organizacemi bude pokračovat

ČR je zapojena také do činnosti některých mezinárodních mezivládních organizací, jako jsou odborné organizace a programy OSN (Program OSN pro životní prostředí – UNEP, Organizace OSN pro výchovu, vědu

a kulturu – UNESCO, Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby – IPBES) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). AOPK ČR podporuje členství ČR v nich přípravou odborných podkladů a zapojením do programů a projektů, kupř. MaB (Člověk a biosféra) uskutečňovaného UNESCO. Od r. 2005 působí AOPK ČR jako partner Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti (ETC/BD), odborného pracoviště zřizovaného Evropskou agenturou životního prostředí (EEA). AOPK ČR se stala členem významných mezinárodních nevládních organizací, jako je Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN), Federace EUROPARC, Evropské středisko ochrany přírody (ECNC) a Sdružení ředitelů evropských celostátních institucí ochrany přírody (ENCA).

Účinná kooperace s přeshraničními partnery

Bez vznešených slov, ale o to účinněji již řadu let spolupracují regionální pracoviště AOPK ČR se svými přeshraničními partnery, a to nejen v rámci přímé kooperace s příslušným chráněným územím, ale i v rámci bilaterální spolupráce se Štátnou ochranou přírody Slovenskej republiky nebo s německým Saskem.

O navázání spolupráce usiluje AOPK ČR také v Arménii, kde je ochrana přírody často spojena s péčí o prastaré památky. Foto: František Pojer

Na řadě je rozvojová pomoc

Členství ČR v EU a OECD s sebou přináší mj. i morální povinnost pomáhat hospodářsky méně rozvinutým zemím. Mezi státy, kam by naše oficiální rozvojová pomoc měla směřovat přednostně, se kromě zemí západního Balkánu, které nejsou členskými státy EU (Bosna a Hercegovina, Srbsko, Makedonie, Černá Hora a Kosovo), řadí také Bělorusko, Ukrajina, Moldavsko, Gruzie, Arménie a Ázerbájdžán a některé asijské (Afghánistán, Mongolsko) a africké (Etiopie) země.

AOPK ČR může v této souvislosti nabídnout zkušenosti se sběrem, zpracováním, uchováváním a šířením údajů o biologické rozmanitosti, zpracováním plánů péče pro chráněná území a s rozvojem šetrné turistiky, konkrétně s vytvářením návštěvnické infrastruktury v chráněných územích. První vlašťovku představuje prohlášení o spolupráci mezi AOPK ČR a Agenturou pro chráněná území v Gruzii, podepsané v roce 2011, a projekty na přípravu plánu péče o chráněnou krajinu Tušsko (Tušetí) a na realizaci některých v něm zahrnutých opatření, uskutečňované od roku 2012 v této zakavkazské zemi ve spolupráci se Správou KRNAP a pod patronací České rozvojové agentury (viz *Ochrana přírody*, 68, 6, 30-33, 2013).

František Pojer

Skalní řízení v Českém Švýcarsku a jejich řešení

Krajina Českosaského Švýcarska je tvořena především křídovými pískovci, které byly vlivem eroze sníženy až o několik stovek metrů. Na začátku byla pískovcová deska, v jejímž podloží byly staré horniny porušené množstvím zlomů. Vlivem oživení podložních zlomů v průběhu saxonské tektoniky došlo k tektonickému porušení pískovcové desky. To se projevilo zejména vytvořením komplikované sítě puklin, vzniklé v závislosti na lomové stavbě podloží. Typickým výsledkem tohoto procesu jsou kvádrové pískovce. Tektonický režim oblasti spolu s erozními činiteli utvářely fenomén krajiny labských pískovců. Typickými útvary takové krajiny jsou vysoké skalní stěny, skalní brány a branky, ale také hluboké rokle, soutěsky a kaňony. Údolí Labe je díky svému specifickému vývoji a geologické stavbě

Skalní řízení na silnici I/62 ve Hřensku na podzim roku 2009. Fota: Jakub Šafránek

Dokončená sanace Lomové stěny, lze vidět kotvený železobetonový práh a dynamickou bariéru.

rizikové ke vzniku skalních řízení. Opakovaný výskyt skalních řízení je přirozený geologický proces, který na jedné straně zdejší krajinu obohacuje o její rozmanitost, na stranu druhou představuje velké ohrožení bezpečnosti obyvatel a návštěvníků.

Důvody řízení skal a jejich monitoring

Jaké jsou tedy vlivy způsobující skalní řízení v prostředí skalních pískovců? Na prvním místě stojí tektonické předurčení křídových pískovců. Saxonská tektonika významně porušila horninové prostředí a otevřela prostor pro nástup druhého významného činitele – erozi. Čím více je masiv porušen, tím více se otevírá větrávání a odnášení základních stavebních částecí, zrn písku. S úbytkem hmoty přichází i zvýšení nestability systému a vlivem gravitace dochází k sesouvání až k řízení bloků do nižších poloh. Tím systém

Havarijní odlehčení na Lomové stěně ve Hřensku. Trubkové lešení mělo přes 40 metrů.

získá stabilitu, ovšem pouze dokud nenastane opětovné oslabení vazeb mezi jednotlivými bloky skalního systému a nedojde k opětovné stabilizaci zřícením.

Se vznikem národního parku České Švýcarsko zahájilo činnost Oddělení geologie – Skalní četa se sídlem ve Hřensku, kterou tvoří čtyři skalníci a geolog. Hlavní náplní práce Skalní čety je pravidelný monitoring stability vybraných nestabilních skalních objektů, které ohrožují turistické stezky, silnice a v neposlední řadě i obyvatelé a návštěvníci obce Hřensko. V NP České Švýcarsko provozujeme dva typy monitoringu: ruční a automatický. Ruční monitoring provádějí

Řízený shoz balvanu v Kyjovském údolí o hmotnosti přibližně 10 tun – blok byl natolik nestabilní, že jej bylo možno svrhnout bez použití techniky, pouze ručně.

přímo skalníci v terénu, kde na vytipovaných objektech měří pomocí dilatometrů odchýlení nebezpečného kamene od pevné skály. Měření je obvykle prováděno ve dvoutýdenních intervalech, a je tak měřeno více jak 400 bodů. Automatický monitoring je provozován zejména v obci Hřensko a dále pak na Pravčické bráně nebo na tzv. „Přílepku“ nad Gabrielinou stezkou. Velkou výhodou automatického monitoringu je možnost měřit ve výrazně kratším intervalu, třeba i každou hodinu nebo minutu. Data je možno kontrolovat prakticky v reálném čase díky internetové aplikaci. Kontrolní monitoring skalních svahů je využíván jako prostředek k přírodě šetrnému zajištění bezpečnosti před řícením pískovcových skalních stěn v národním parku a v konkrétních případech může i nahradit technickou stabilizaci nebezpečných objektů.

Sanační zásahy

Dalším významným úkolem Skalní čety je provádění drobnějších sanačních zásahů do objemu asi 10 m³, což odpovídá přibližně 20 tunám pískovce. Tyto sanace obvykle skalníci uskutečňují pomocí ručních nářadí, jako jsou například sbíjecí kladiva, různé klíny, páčidla a také tzv. hydraulické rozvíráky. Sanace jsou

Dynamické bariéry.

většinou prováděny řízeným shozem, méně často pak podezdívkami a kotvením.

Na podzim roku 2009 se na silnici I/62 ve Hřensku zřítíl více jak 20 tunový blok pískovce. Kámen se sice povedlo odstranit, ale v oblasti byly identifikovány další, dokonce i větší objekty hrozící bezprostředním pádem. Rovněž stěna bývalého lomu, s vrcholem produkce při budování silnice podél Labe v závěru 30. let, hrozila katastrofickým řícením. Nebezpečné objekty bylo nutno odstranit a nestabilní soustavu bloků stabilizovat. Na začátku byly odtěženy desítky tun horniny z nejvíce nestabilní části lomové stěny, čímž se celému masivu výrazně odlehčilo. Kotevními trny byly následně stabilizovány drobnější bloky soustavy bývalé lomové stěny. Při odlehčování masivu byla identifikována výrazně porušená část, ve které se musel vybudovat kotvený železobetonový práh. Tyto práce byly provedeny v roce 2011. Další práce pokračovaly v roce 2012 a na začátku roku 2013. Pomocí dalších dlouhých kotevních trnů (těchto je zde použito více jak dva kilometry) bylo provedeno finální uchycení skalní stěny a rovněž byl dokončen druhý železobetonový kotvený práh. Zajímavostí této sanace je těžká dynamická bariéra stojící na hraně skály

nad silnicí I/62, která zabraňuje pádům bloků pískovce ze skalních svahů nad lomovou stěnou. Lomovou stěnu ještě dále zajišťují ocelové sítě nebo lehký záchytný plot pro zachytávání drobného kamení.

Budování dynamických bariér

Druhou velkou sanací uskutečněnou pro zajištění bezpečnosti ve Hřensku je vybudování tzv. těžkých dynamických bariér na nestabilních skalních svazích. Bariéry jsou na skalních svazích na pravém břehu řeky Labe od obecního úřadu ke státní hranici a na pravém břehu řeky Kamenice od soutoku se Suchou Bělou k soutoku s Labem. Bariéry si můžeme představit jako ploty vysoké až 6 metrů se sloupy kotvenými hluboko v masivní hornině, které jsou spojené záchytnou sítí z ocelových lan. Celé zařízení je určeno k zachytávání kusů pískovce (o objemu až 5 m³, což odpovídá přibližně 10 tunám) řítících se na hlavy návštěvníků národního parku.

Proces skalního řícení je nanejvýš přírodní, a kdyby neexistoval, nemohli bychom se dnes kochat unikátní krajinou a výhledy. Jako všechno na světě mají i přírodní úkazy svou odvrácenou stranu – zde je touto stranou nebezpečí skalních řícení. Je správné si toto nebezpečí uvědomit a včas řešit, například i popsanými technickými prostředky.

Jakub Šafránek

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit za období červen 2015 – červenec 2015, přehled vybrané judikatury za období květen 2015 – červenec 2015)

Věstník Ministerstva životního prostředí ročník XXV – červen 2015 – Částka 6 mimo jiné obsahuje Dodatek č. 2 ke Směrnici MŽP č. 4/2015 o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí ČR (SFŽP) prostřednictvím Národního programu Životní prostředí. Součástí tohoto dodatku je výzva č. 2/2015 k předkládání žádostí o poskytnutí podpory z tohoto programu, jehož prioritní oblastí je environmentální prevence, konkrétně

4 / 2015 Ochrana přírody

environmentální vzdělávání, výchova a osvěta. O finanční podporu z prostředků SFŽP mohou žádat obecně prospěšné společnosti, územně samosprávné celky a jejich příspěvkové organizace a organizační složky, svazky obcí, veřejné výzkumné instituce, nadace a nadační fondy, spolky nebo ústavy, a to zásadně až do výše 300 tis. Kč na jeden projekt. Ukončení příjmu žádostí je stanoveno na den 31. 8. 2015. Tato částka Věstníku MŽP dále obsahuje sdělení odboru druhové ochrany a implemence mezinárodních závazků MŽP o zajištění zpracování souhrnů doporučených opatření (SDO) pro evropsky významné lokality (EVL) Janovský potok, Josefov – pevnost, Kohoutov, Králický Sněžník, Ledce – hájovna, Loučka, Lovoš, Meandry Dyje, Mokřad Pumpák, Mokřad u Slováckých strojiren, Na Babě, Na dlouhé stráni, Rašeliniště u jezera – Cínovecké rašeliniště, Střemošická stráně, Stříbrný luh, Trkanec – rybníčky, Týništské Poorličí, Údolí Hačky, v Hlubokém a Žernov.

Nejvyšší správní soud (NSS) se ve svém rozsudku ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 53/2015–55 vyjádřil k platnosti a účinnosti zonace CHKO Beskydy s tím, že NSS nesdílí názor městského soudu, že z § 27 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění účinném od 1. 1. 2000, případně ze znění § 27 odst. 2 téhož zákona, ve znění účinném od 28. 4. 2004, plyne povinnost stěžovatele (MŽP) vymezit nově vyhláškou zóny všech jednotlivých CHKO, ve kterých byla podle původní právní úpravy zonace provedena jinou formou. Taková povinnost (s případným stanovením lhůty, ve které je třeba provést zonaci novou formou) by podle názoru NSS musela být v souvislosti s provedenou novelizací výslovně stanovena v přechodných ustanoveních. Jestliže taková přechodná ustanovení chybí, platí zásada, že vznik právních vztahů je třeba posuzovat podle předpisů účinných v době jejich vzniku. Tudíž při posuzování otázky, zda byly platně vymezeny zóny příslušné CHKO, je třeba vycházet z právní úpravy účinné v době, kdy k takovému vymezení došlo. V daném případě k zonaci CHKO Beskydy došlo Protokolem o vymezení zón CHKO Beskydy ze dne 7. 7. 1999. Jelikož tehdejší právní úprava nestanovila přesnou formu zonace CHKO, je třeba vycházet z toho, že k vymezení zón došlo v souladu s tehdejší právní úpravou.

Standard péče o přírodu a krajinu řady D (péče o vybrané terestrické biotopy) 02 001 Pastva. Vydaný dne 1. 6. 2015. Dostupný zde: http://standardy.nature.cz/aktuality/zverejneni-schvalene-verze-standardu-pastva/

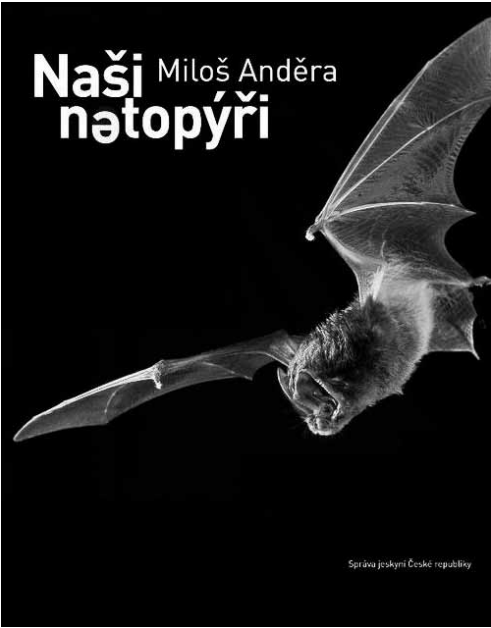
Aktuality sestavuje právní oddělení pro veřejnou správu AOPK ČR, kontakt: jitka.porkerto-va@nature.cz

Recenze

Čtivá pozvánka do světa aktivně létajících savců Naši netopýři

Anděra M.
Správa jeskyní České republiky
Průhonice
2014. 166 str.
ISBN 978-80-87309-22-3.
Cena 160 Kč

Jen málokterá skupina volně žijících živočichů poutala doslova odpradáвна pozornost člověka jako netopýři a kaloni, v zoologickém systému tvořící řád letounů (*Chiroptera*). Důvod je nasnadě: jediní aktivně létající savci jsou zkrátka jiní než v přírodě běžně se vyskytující živočichové. Není divu, že výzkum jejich rozšíření, bionomie (způsobu života) a fylogeneze přinesl zejména v posledních deseti letech řadu překvapujících poznatků. Jen v České republice se mu věnují desítky profesionálních

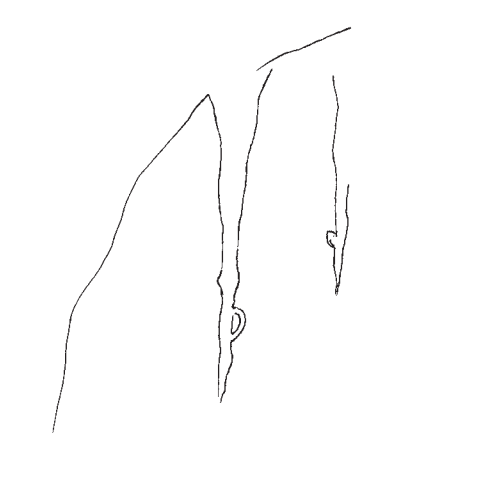
i amatérských zájemců a československá, resp. česká chiropterologická škola založená a rozvíjená na PřF UK v Praze Vladimírem Hanákem a PřF MU v Brně Jiřím Gaislerem si oprávněně získala renomé přinejmenším v celoevropském měřítku.

O výše uvedených tvrzeních se může přesvědčit každý, kdo se začte do výpravné publikace *Naši netopýři* Miloše Anděry. Uznávaný odborník, šikovný fotograf a zkušený popularizátor v jedné osobě v ní nejprve představí novější názory na systematické členění a vývoj letounů. Odtud je jen krůček k vysvětlení, kdy a jak se netopýři naučili létat a jak se orientují v prostoru. Pozorný čtenář bude možná překvapen, jak rozmanité složení potravy netopýřů vlastně je. V dalších kapitolách je názorně popsán roční cyklus netopýřů žijících v ČR, přelety některých z nich a široká škála jimi upřednostňovaného prostředí. Autor nemůže nezmínit plísňové onemocnění sužující letouny v Severní Americe a Evropě, označované jako syndrom bílého nosu (WNS).

Pokud chceme přírodu chránit, musíme ji rozumět. Pravdivost slov, vyřčených dnes poněkud přehlíženým Alfrédem Brehmem, potvrzuje monitorování netopýřů prováděné na jejich zimovištích v ČR od konce 60. let 20. století. V současnosti tento ojedinělý projekt zahrnuje více než 800 míst, kde netopýři hibernují. Potvrzuje se, že se zvyšuje nejen početnost těchto pozoruhodných živočichů, ale i počet druhů zaznamenaných na našem území. Právě seznámení se všemi 27 druhy letounů dosud zjištěnými v ČR tvoří páteř recenzované knihy. Uživatel příručky se v ní dozví aktuální podrobnosti o jejich výskytu, bionomii a ochraně.

Závěrečný díl knihy se zaměřuje na nejružnější aspekty vzájemných vztahů mezi lidmi a netopýry. Zahrnují jak historický a kulturní význam netopýřů a jejich postavení v legislativě ČR i v mezinárodním zákonodárství, tak stať o pověrách, předsudcích, moudrostech a symbolech souvisejících se zmiňovanými obratlovci. Nejen členy agilní České společnosti na ochranu netopýřů (ČESON, www.ceson.org) potěší, že otázkám péče o populace netopýřů a o jimi osídlené biotopy včetně veskrze praktických návodů, jak letounům pomoci, je věnováno plných 14 stran. Nechybí

ani malá Guinessova kniha netopýřích rekordů a špetka humoru o letounech. Protože každý není polyglot, uživatelé publikace jistě uvítají přehled názvů netopýřů ČR v češtině, latině, slovenštině, němčině, angličtině a ruštině, stejně jako slovníček cizích pojmů a rejstřík českých názvů. Souhrn v Shakespearově mateřštině je dnes již nezbytností. Kniha přináší také stručný, ale výstižný přehled 14 přístupných jeskyní v České republice, o něž pečuje vydavatel – Správa jeskyní ČR.

Přestože je recenzovaná kniha bez nadsázky prošípovaná fakty, je psána čtivým stylem, který nebude nudit ani ty, kteří ji otevřeli s úmyslem ji jen rychle přeléstnout. Anděrovi se dostalo vzácného daru: umí vyprávět i o složitých zákonitostech navýsost přitažlivou formou, aniž by sáhl k zavádějícímu zjednodušení. Příjemné čtení navíc umocňují rámečky (boxy), kterými text rozhodně nešetří.

A ještě jednu skutečnost musíme v této souvislosti zmínit. Vydavatel si zaslouží velkou pochvalu i za povedenou grafickou podobu knihy, která snese nejpřísnější měřítka zhýčkaného čtenáře.

Pokud mám k textu připomínky, jedná se o vyslovené detaily. Eutrofizace se netýká pouze vodního prostředí, i když odtud ji jako nežádoucí vodní květ budou čtenáři znát nejlépe. Populační hustota se může vztahovat nejen k určité ploše, ale i objemu. Societa není společenstvo, ale společenství: zahrnuje i hejna, tlupy či jiné skupiny jednoho druhu (str. 158–159). Přijde mi, že v anglickém souhrnu by bylo v některých pasážích vhodnější

použít místo minulého čas předpřítomný, zvláště tam, kde si text o to doslova sám říká (*in recent years*).

Co říci na úplný závěr? Populárně-vědecká chiropterologická publikace se skutečně vydařila. V tomto případě se čekání čtenářům víc než vyplatilo, a to nejen z hlediska pořizovací ceny.

Jan Plesník

Nové přírůstky v knihovně AOPK ČR

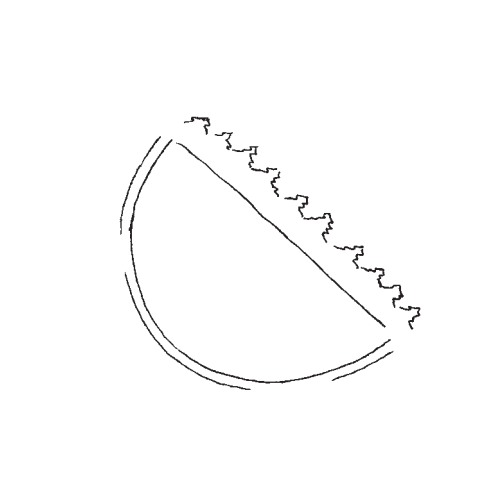
Archeologický atlas Čech: vybrané památky od pravěku do 20. století

Praha: Archeologický ústav AV ČR, Academia, 2014. 517 stran.
ISBN 978-80-87365-78-6 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)
ISBN 978-80-200-2485-5 (Academia)
V Česku vyšla celá řádka archeologických průvodců a encyklopedií, které přinášejí informace o archeologických lokalitách, výzkumu a o zajímavých nálezech. Cílem této knihy je však představit archeologická naleziště jako součást dnešní krajiny. Zájemcům má umožnit je v terénu nalézt a orientovat se v nich. Kniha chce čtenáře dovést k počátkům archeologického zkoumání: po rozlišení specifických stop v krajině dojít k poznání jejich významu a umožnit jim prožít a procítit v sobě archeologa – objevitele. Aby tomu tak bylo, je nutné zachovat rozeznatelné stopy v krajině, jež jsou pozůstatkem lidské činnosti. Ty by měly v návštěvníkovi i bez nutnosti archeologických vykopávek vyvolat autentický zážitek z kontaktu s minulostí. Publikace je částečně doplněna o zajímavé lokality jiného typu, např. muzea v přírodě, lokality s mimořádně významnými nálezy apod.
E 544

Atlas chemismu povrchových vod České republiky: stav v letech 1984-1996 a 2007-2010

Majer, Vladimír

Praha: Česká geologická služba, 2012. 103 stran.
ISBN 978-80-7075-780-2
Publikace je výsledkem unikátního projektu, zahájeného Josefem Veselým, s cílem zdokumentovat okyselení povrchových vod,

jezer a potoků, jež spolu s kyselými půdami a znečištěným ovzduším stály za umírajícími lesy v severních Čechách. V Evropě v té době ojedinělé dílo takovéhoho rozsahu de facto neexistovalo. Počátkem 90. let navázal na ze třetiny hotový výzkum Vladimír Majer a v roce 1996 jej dokončil. Zopakováním plošného průzkumu v letech 2007 až 2010 vznikl dokonalý přehled o tom, jak se povrchové vody v Česku z hlediska chemického změnily. Dílo postihuje jak stopové prvky, hlavní anionty, ale i základní bazické kationty a hliník, nově též fosfor a rozpuštěný organický uhlík.

E 598

Atlas masa: příběhy a fakta o zvířatech, která jíme
Praha : Heinrich-Böll-Stiftung; Brno : Hnutí Duha, 2014. 70 stran.
ISBN 978-80-86834-53-5
Maso je pro řadu kultur každodenní strava, masné pokrmy patří v řadě zemí k národní tradici. Kniha má pomoci každému, kdo do kuchyně hledá maso z domácího zemědělství, které je součástí venkovské krajiny a jež dbá na potěšení i zdraví konzumentů a zvířat. Kniha představuje netušené rozměry masného průmyslu – rozměry, kterými se reklamy nechlubí a obaly zboží o nich nemluví. Globalizace masného průmyslu staví dotované továrny na maso. Tisíce prasat nebo slepic tráví celý život v těsných klecích či boxech. Kvůli rychlejšímu růstu dostávají dávky antibiotik. Krmiva se dovážejí z obřích plantáží Latinské Ameriky, které připravují o pole místní rolníky a vytlačují fantastickou přírodu divokých savan. A to vše namísto statků, kde chov zvířat na maso po staletí utvářel českou krajinu – bez nich by nebyly

louky plné květů a motýlů. Čtenář by měl mít možnost poznat, odkud maso, které kupuje, pochází, jak zvířata žila a jaký vztah má statek ke svému nejbližšímu okolí. A právě to je záměrem této publikace.

E 539

Dřeviny a byliny vhodné pro venkovská sídla na vybraném území MAS České středohoří
Baroš, Adam – Barošová, Ivana – Boček, Stanislav – Businský, Roman – Demková, Katarína – Dokoupil, Libor – Kašková, Magdalena – Kučera, Zdeněk – Medková, Lucie – Šantrůčková, Markéta – Velebil, Jiří
Průhonice : Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2014. 74 stran.
ISBN 978-80-87674-03
Předložená metodika se zabývá vhodnými výsadbami dřevin a bylin na vybraném území MAS České středohoří. Vznikla na základě detailního terénního výzkumu v letech 2011 až 2014 a snaží se tak o komplexní přístup v otázce výsadeb vegetace ve venkovských sídlech. Chce dát jasný a přehledný návod k výsadbám dřevinné a bylinné vegetace ve vesnicích řešeného území tak, aby se v největší možné míře zachoval a posílil autentický vzhled obcí v tomto regionu. Součástí metodiky je i seznam použité a související literatury a též dvě mapy: mapa vybraných stromů starých odrůd ovocných dřevin nalezených ve vybraném území MAS České středohoří a mapa vybraných prvků lokální identity ve vybraném území MAS České středohoří.

E 533

Dřeviny a byliny vhodné pro venkovská sídla na území mikroregionů Moravský kras a Časnýř
Baroš, Adam – Velebil, Jiří – Businský, Roman – Stroblová, Lenka – Hrubá, Tereza – Šantrůčková, Markéta – Boček, Stanislav – Dokoupil, Libor – Kučera, Zdeněk – Kašková, Magdalena
Průhonice : Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2014. 58 stran.
ISBN 978-80-87674-01-7
Metodika popisuje principy výběru sortimentu rostlin vhodných pro venkovská sídla a krajinu, a to pro oblast mikroregionů Moravský kras a Časnýř. Publikace klade důraz na venkovská sídla, ale vzhledem k jejich těsné provázanosti s krajinou se okrajově zabývá

i touto problematikou (tj. sady, ovocnými alejemi, výsadbou u drobných sakrálních staveb). Metodika uvádí obecné zásady včetně sortimentu ovocných a okrasných dřevin a bylin charakteristických pro dané území, které utvářejí krajinu v její jedinečnosti a zachovávají její identitu. Publikace rozebírá přírodní podmínky konkrétního území, a to geologické a geomorfologické členění, půdy, vodstvo, klimatické poměry a potenciální přirozenou vegetaci. Podává i stručnou historii území včetně objektů zeleně na daném území a spojitost zeleně na drobné památky. Ústřední část metodiky je ve dvou kapitolách věnována dřevinám a bylinám vhodným pro venkovská sídla a ovocným dřevinám v daném území. Součástí metodiky je i seznam použité a související literatury a též mapy.

E 531

Dřeviny a byliny vhodné pro venkovská sídla na území Společenství obcí Čertovo břemeno
Baroš, Adam – Velebil, Jiří – Businský, Roman – Stroblová, Lenka – Hrubá, Tereza – Šantrůčková, Markéta – Boček, Stanislav – Dokoupil, Libor – Kučera, Zdeněk – Hupková, Martina
Průhonice : Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2014. 58 stran.
ISBN: 978-80-S5116-97-7
Metodika popisuje principy výběru sortimentu rostlin vhodných pro venkovská sídla a krajinu, a to pro oblast Společenství obcí Čertovo břemeno. V metodice je kladen důraz na venkovská sídla, ale okrajově se zabývá i krajinou (sady, ovocnými alejemi, výsadbou u drobných sakrálních staveb). V publikaci je popsán sortiment ovocných a okrasných dřevin a bylin vhodných pro dané území, věnuje

se i přírodním podmínkám konkrétního území, a to geologickému a geomorfologickému členění, půdám, vodstvu, klimatickým poměrům a potenciální přirozené vegetaci. Podává i stručnou historii území včetně objektů zeleně na daném území a spojitost zeleně na drobné památky. Ústřední část metodiky je ve dvou kapitolách věnována dřevinám a bylinám vhodným pro venkovská sídla a ovocným dřevinám v daném území. Závěr metodiky je věnován použité a související literatuře, přílohu tvoří i tři mapy.

E 532

Krajina ve světle starých pramenů Trpáková, Ivana
Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2013. 247 stran.
ISBN 978-80-7458-053-6
Staré prameny jsou nejen informačním pramenem pro historiky, ale slouží i jako zdroj informací pro poznání prostoru a funkce minulé i současné krajiny. Krajinu je nutné vnímat jako celek se všemi jejími vazbami, procesy a principy. Jen tak je možné postihnout změny, kterými krajina prošla a zhodnotit jejich výpovědní hodnotu pro ekologickou interpretaci. Publikace klade důraz na využití jak mapových pramenů, tak doprovodných písemných pramenů tvořících doplněk mapového zákresu, bez něhož se mapy stávají pouhým torzem potřebných informací. Důraz je rovněž kladen na využití stabilního katastru jakožto informačního pramene nejbližšího naší současnosti.

E 545

Metodická příručka integrované ochrany rostlin pro lesní porosty. Příloha 1, Seznam povolených přípravků a dalších prostředků na ochranu lesa : stav k 1. únoru 2015
Zahradníková, Marie – Zahradník, Petr
Kostelec nad Černými lesy : Lesnická práce, 2015. 152 stran.
ISBN 978-80-7458-068-0
Příručka je zpracována na základě Seznamu povolených přípravků a dalších prostředků na ochranu rostlin zveřejněného ve Věstníku Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského XII (1) (2015). Navazuje na tradici „Seznamů“ publikovaných pro lesní hospodářství. Kromě změn v Seznamu 2013, které se týkaly členění, došlo v tomto vydání

k doplnění informací o používání přípravků na ochranu rostlin v lesích certifikovaných systémem PEFC a FSC a souhrnných tabulek o rozsahu použití přípravků na ochranu rostlin podle jednotlivých skupin škůdců nebo oblasti použití. Seznam je pouze pracovní pomůckou, která má lesníkům usnadnit rozhodování při výběru povolovaných přípravků. Ve sporných případech je doporučeno obrátit se na neustále aktualizovaný seznam povolených přípravků a prostředků na ochranu rostlin vedený v Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském. Publikace obsahuje vedle funkce přípravku, formulace přípravku, jeho označení podle toxicity i označení podle účinku na různé druhy živočichů (včely, užitečné členovce, vodní bezobratlé, řasy, savce – zvěř, ryby), na životní prostředí, půdní mikroorganismy, půdní makroorganismy či na necílové rostliny. Nejrozsáhlejší částí publikace je tabulková část se seznamem chemických přípravků, pomocných prostředků, rozsahem povoleného použití přípravků a prostředků či souhrnný přehled jejich použití podle jednotlivých skupin škodlivých organismů a podle jednotlivých oblastí použití.

E 541

Metodika pro výběr vhodných druhů dřevin a bylin pro venkovská sídla
Baroš, Adam – Barošová, Ivana – Boček, Stanislav – Businský, Roman – Demková, Katarína – Dokoupil, Libor – Kašková, Magdalena – Kučera, Zdeněk – Medková, Lucie – Šantrůčková, Markéta – Velebil, Jiří
Průhonice : Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2014. 87 stran.
ISBN 978-80-87674-04-8

Certifikovaná metodika VÚKOZ zohledňuje detailní terénní výzkum v letech 2011 až 2014 „vhodných“ dřevin a bylin na třech vybraných lokalitách. Byly to Společenství obcí Čertovo břemeno, Moravský kras, Časnýř a České středohoří. Jde o návod, jak vhodnou výsadbou dřevin a bylin nejen zachovat, ale i nadále vytvářet specifický ráz konkrétního vesnického prostoru. Metodiku může využít nejen široká veřejnost, ale i urbanisté či zahradní architekti ad.

E 602

Odchytové a odběrové metody bezobratlých
Niedobová, Jana – Řezníčková, Pavla
Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 72 stran.
ISBN 978-80-7375-983-4

Tato publikace se zabývá metodami sběru suchozemských bezobratlých a metodami odběru vodních bezobratlých, které jsou často klíčové jak pro základní, tak i pro aplikovaný výzkum. Společenstva bezobratlých slouží jako podklad pro ochranu přírody a krajiny, neboť je možné podle nich hodnotit změny na daném území v konkrétním čase. Právě společenstva bezobratlých bývají jedním z důležitých podkladů při rozhodování o různých stavebních či jiných projektech a při jejich schvalování v procesu vyhodnocování vlivu stavby na životní prostředí (EIA). Pomocí vodních bezobratlých jakožto důležité složky biotu lze v souladu s Rámcovou směrnicí pro vodní politiku ES hodnotit ekologický stav toků. Publikace má dvě části. První se zabývá odchytovými metodami suchozemských bezobratlých. Rozebírá dvě základní skupiny, a to aktivní a pasivní. Druhá část je věnována vodním bezobratlým, především makrozoo-bentosu a zooplanktonu. Text je rozčleněn podle odběrových metod, které se používají v jednotlivých typech vodních ekosystémů (ve stojatých vodách, broditelných a nebroditelných tocích). Z poměrně v současné době velké šíře oficiálních i neoficiálních metodik byly do publikace vybrány pouze ty, které se běžně využívají v praxi. Celá publikace je doplněna velkým množstvím obrázků a fotografií. Je primárně určena studentům biologických a zemědělských oborů. Tuto publikaci lze doporučit jako příručku všem, kteří mají zájem o studium bezobratlých.

E 601

Ostřice České republiky : terénní obrazový průvodce

Řepka, Radomír – Grulich, Vít

Kostelec nad Černými lesy : Lesnická práce, 2014. 208 stran.

ISBN 978-80-7458-066-6

Publikace představuje všechny druhy ostřic, které byly na území České republiky doposud zjištěny. Uvádí i dva nejčastější křížence a druhy, které se v Česku podařilo najít pouze jedenkrát. Součástí publikace jsou i zavlečené druhy pěstované pro okrasu. Ostřice připomínají trávy, liší se však od nich mnoha morfologickými znaky a dalšími vlastnostmi. Kniha přináší systematický přehled ostřic podle podrodů, sekcí a agregátů. Každý druh ostřice je uveden morfologickými znaky, především diagnostickými a diferenciálními, jež jsou základními charakteristikami pro určení druhu. Barevné fotografie jsou nedílnou součástí každého druhu, stejně tak jako charakteristika biotopu a rozšíření druhu na našem území včetně mapky.

Kniha je významný pomocník pro ty, kteří se jak amatérsky, tak profesionálně zajímají o tyto rostliny. Doplnuje znalosti o těchto zvláštních a zajímavých rostlinách, které lze potkat opravdu všude, neboť jsou přítomné téměř ve všech lesních i nelesních společenstvech na celé planetě s výjimkou horských a polárních ekosystémů.

E 484

Plazi – Reptilia

Berec, Michal – Brejcha, Jindřich – Fric, Zdeněk F. – Gvoždík, Václav – Ivanov, Martin – Jeřábková, Lenka – Jirků, Miloslav – Kotlík, Petr – Moravec, Jiří – Musilová, Radka – Široký, Pavel – Veselý, Milan – Zavadil, Vít
Praha : Academia, 2015. 531 stran.
ISBN 978-80-200-2416-9

Tato publikace nově zpracovává dostupné poznatky o fauně plazů České republiky (předcházející svazek z řady Fauna vyšel již v roce 1992 v nakladatelství Academia – Fauna ČSFR Plazi – Reptilia). Zahrnuje množství dat týkajících se populací plazů na našem území a shrnuje dosavadní poznatky o taxonomii, morfologii a biologii všech druhů našich plazů. Uvádí rovněž konkrétní morfologické údaje vybraných sérií našich plazů uložených ve sbírkách Národního muzea v Praze. Přináší hodnocení výskytu plazů na našem území včetně map rozšíření jednotlivých druhů. Samostatná kapitola

je věnována nepůvodním druhům plazů rozšířeným na území České republiky. Kniha přináší charakteristiky čeledí a rodů a též klíč k určení jednotlivých druhů. Podrobně pojednává rovněž o vývoji společenstev plazů ve střední Evropě v období kenozoika. Je unikátní zpracováním ucelených informací o parazitech našich plazů. E 502

Teplota půdy

Středová, Hana – Fukalová, Petra – Lehnert, Michal – Rožnovský, Jaroslav – Středa, Tomáš

Praha : Český hydrometeorologický ústav,

2014. 70 stran.

ISBN 9:978-8G0-87577-45-5

Teplota půdy patří k významným charakteristikám prostředí, je jedním z hlavních prvků půdního klimatu. Teplotní režim půd je ovlivňován bilancí záření, evapotranspirací, výměnou tepla mezi půdou a atmosférou. Kromě toho ovlivňují teplotu půdy též její fyzikální vlastnosti. Teplota půdy patří k důležitým ekologickým faktorům života mikroorganismů a makroorganismů, důležitou roli hraje i při utváření místního klimatu. První část publikace se věnuje faktorům ovlivňujícím teplotu půdy, tedy vlivu hydrotermických vlastností, zdrojům tepla na povrchu půdy, vlivu aktivního povrchu a charakteru vegetace, vlivu klimatu, počasí a georeliéfu a vlivu antropogenně podmíněného prostředí. Další části se zabývají teplotním režimem půdy, měřením teploty půdy vč. historie jejího měření v České republice. Kapitola Výsledky informuje o průměrném ročním průběhu půdy, o hodnocení měsíční teplotní extremity, o průběhu průměrných teplot půdy v období 1971 až 2005 a o dlouhodobých průměrných charakteristikách teploty půdy. Publikace v závěru přináší obsáhlý seznam informačních pramenů na téma teploty půd.

E 564

Tertiary basins and lignite deposits of the Czech Republic
Pešek, Jiří – Brož, Bohumil – Brzobohatý, Rostislav – Dašková, Jiřina – Doláková, Nela – Elznic, Antonín – Fejfar, Oldřich – Franců, Juraj – Hladilová, Šárka – Holcová, Katarína – Honěk, Josef – Hoňková, Kerstin – Kvaček, Jiří – Kvaček, Zlatko – Macůrek, Vlastimil – Mikuláš, Radek – Opluštil, Stanislav – Rojík, Petr – Spudil, Jiří – Svobodová, Marcela

– Sýkorová, Ivana – Švábenická, Lilian – Teodoridis, Vasilis – Tomanová-Petrová, Pavla

Prague : Czech Geological Survey, 2014. 283 stran.

ISBN 978-80-7075-862-5

Zkrácená anglická verze knihy Terciérní pánve a ložiska hnědého uhlí České republiky (Praha: Česká geologická služba, 2010. ISBN 978-80-707-5759-8) obsahuje informace o geologii cenomanských a terciérních pánví a uhelných slojích, o stratigrafii, tektonice, hydrologii, uhelné petrologii, stopových prvcích, o kvalitě, těžbě a využití uhlí. Podává geologickou a ložiskovou charakteristiku všech hnědouhelných pánví a uhlonosných reliktnů na území České republiky. Přináší řadu nových poznatků o jejich vulkanosedimentární výplni, strukturně tektonickém vývoji, o stavbě a uhelné petrografickém charakteru slojí, zastoupení síry, stopových a minoritních prvků v nich a řadu dalších nových zjištění.

E 511

Vltavské ostrovy v Praze – Vltava islands in Prague

Fialová, Dana – Steyerová, Michaela – Semotanová, Eva

Praha : Česká geografická společnost, 2015.

111 stran.

ISBN 978-80-905642-2-0

Vltavské ostrovy, jež tvoří součást pražského veřejného prostoru, v průběhu času vznikaly a zanikaly, měnily též svůj tvar, měnil se i jejich význam a funkce. Městu dodávají ojedinelý a neopakovatelný ráz, mají i své osudy. Úvod knihy přehledně informuje o pražských ostrovech ve dvou tabulkách. První pojednává o 13 současných pražských vltavských ostrovech, o jejich názvech, příp. názvech předchozích, jejich způsobu vzniku, rozloze, první zmínce, o přístupnosti, významu či významných událostech na nich konaných. Druhá

informuje o ostrovech zaniklých na území dnešní Prahy. Tabulky jsou jak v češtině, tak v angličtině, což platí rovněž o popiscích k různým doprovodným dokumentům (barevným či černobílým fotografiím, ukázkám rytin z poloviny 19. století, výřezům ze starých map). Další kapitola Ostrovy v literatuře pojednává o publikacích a člancích, které vyšly k tématu pražské ostrovy. Následující kapitola přibližuje možné přístupy ke studiu zvolené problematiky. Nejobsáhlejší kapitola je ta, jež v 11 podkapitolách (Petržilkovskému, Křižovnickému a bezejmennému ostrovu je věnována společná podkapitola) rozebírá historii existujících ostrovů. V mnohem zajímavá a poučná kniha přináší širokou škálu informací, kterou uvítají všichni, kdo se o ostrovy zajímají či je jakýmkoliv způsobem využívají. Kniha rozšiřuje informace z výstavy, kterou je možné jako celek zapůjčit v Geografické knihovně Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

E 517

Výběr publikací nově zařazených do fondu knihovny připravil Martin Kvítek, e-mail:k-nihovna@nature.cz

Zajímavosti z literatury

Praxe nutí změnit pravidla ochranářské genetiky

Ochranářská genetika se tradičně zaměřuje na málo početné populace planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a dalších organismů. Jedním z jejích cílů zůstává mj. omezit na nejnižší možnou míru nežádoucí důsledky příbuzenské plemenitby (inbrídingu), jako je snížená zdatnost (fitness) jedinců projevující se mj. nejrůznějšími postiženími či sníženou plodností. Proto genetici již před lety přišli s pravidlem 50/500. V roce 1980 doporučili M. E. Soulé a I. R. Franklin, aby účinná početnost populace diploidních druhů, u níž se zatím nevyskytly příznaky příbuzenské plemenitby, čítala nejméně 50 jedinců. Účinná početnost populace (někdy označovaná jako efektivní velikost populace) představuje počet jedinců z určité populace, kteří se skutečně rozmnožují.

4 / 2015 Ochrana přírody

Podle názoru obou vědců se tak po dobu pěti generací vyvarujeme nechtěných dopadů inbrídingu.

Soulé a Franklin odvodili hodnotu 50 exemplářů ze zkušeností chovatelů domácích a hospodářských zvířat a z omezeného počtu laboratorních pokusů, kupř. se známým modelovým rodem octomilka (*Drosophila* spp.). Nicméně příbuzenská plemenitba se projevuje výrazněji v prostředí, v němž působí činitelé vyvolávající stres než u organismů v lidské péči. Protože domácí a hospodářská zvířata prošla umělým výběrem a přizpůsobila se podmínkám lidské péče, mohou vykazovat odlišnou vnímavost na inbríding než volně žijící organismy.

Známy ochranářský genetik R. Frankham z Macquariovy univerzity v Sydney se svými spolupracovníky upozorňuje, že se již krátce po uveřejnění sdělení obou zmiňovaných autorů začaly stále častěji objevovat zprávy o projevech příbuzenské plemenitby v populacích, u nichž byla účinná početnost populace vyšší než 50 jedinců, kupř. u mouchy domácí (*Biol. Conserv.*, 170, 56-63, 2014). Pokud vezmeme v úvahu, že desetinásobné snížení zdatnosti

je ještě přijatelné, navrhují australští badatelé, aby účinná početnost populace činila alespoň 100 jedinců a aby tato hodnota byla revidována, pokud budeme mít k dispozici více věrohodných údajů.

Frankhamův tým kriticky zhodnotil i druhé číslo pravidla. Franklin ve stejném článku z roku 1980 došel k závěru, že pro trvalé udržení evolučního potenciálu panmiktické populace (populace, ve které se jedinci mezi sebou páří zcela náhodně) mělo dostačovat 500 rozmnožování schopných jedinců. Také v tomto případě jak novější teoretické přístupy, tak údaje pocházející z terénního výzkumu, laboratorních pokusů a matematických simulací podporují názor, že pro zachování úvodního evolučního potenciálu jednou provždy by populace měla čítat přinejmenším 1 000 exemplářů.

Autoři proto docházejí k závěru, že nové poznatky ochranářské genetiky by se měly promítnout jak do praktické péče o populace cílových druhů a poddruhů, tak do kritérií pro zařazování do červených seznamů ohrožených druhů navržených uznávanou Mezinárodní unií ochrany přírody (IUCN).

Jan Plesník

Základem celé současné populace zubra (*Bison bonasus*) se stalo pouhých dvanáct jedinců; nížinná neboli bělověžská genetická linie se odvozuje dokonce jen ze sedmi zvířat, z toho tří samic. Foto Jan Plesník

Rozpad prostředí ohrožuje přírodu v celosvětovém měřítku

Poškozování a ničení přírodního prostředí zůstává i přes stále sílící dopad invazních nepůvodních druhů a změn podnebí nejdůležitějším činitelem ohrožujícím biologickou rozmanitost na naší planetě. Obvykle vede k rozpadu (fragmentaci) prostředí, tedy rozdělení původního biotopu na menší a izolovanější plošky, které jsou oddělené matricí člověkem přetvořeného zemského pokryvu se všemi negativními dopady na biotu (živou složku ekosystému).

Početný badatelský kolektiv vedený N. Haddadem ze Státní univerzity Severní Karolíny v Raleighu se nedávno pokusil vyhodnotit rozsah rozpadu prostředí v celosvětovém měřítku (*Sci. Adv.*, *1*, e1500052, 2015). Vědci nejdříve analyzovali nové údaje o lesním pokryvu Země pořízené družicemi vybavenými snímači s vysokým rozlišením. Ukázalo se, že pětina všech lesů se na naší planetě nachází do 100 metrů od okraje porostu: obvykle leží v blízkosti zemědělské půdy nebo zástavby. A co víc, více než 70 % globálního lesního pokryvu najdeme nanejvýš kilometr od lesního okraje.

Do r. 2050 se ve světě postaví nejméně 25 milionů kilometrů silnic a dálnic: celková délka těchto komunikací se tak ve srovnání s r. 2010 zvýší o 60 %. Devět z deseti silničních staveb zprovozní v rozvojových zemích. Na snímku dálnice na předměstí Istanbulu. Fota: Jan Plesník

V dalším kroku se Haddad se spolupracovníky zaměřil na největší a nejdéle probíhající pokusy (v krajním případě i 35 let) zabývající se rozpadem prostředí. Experimentální plochy se vyznačují rozdílnou velikostí a nacházejí se v různých biomech na pěti kontinentech. Jako biom označujeme rozsáhlou oblast osídlenou příbuznými rostlinnými a živočišnými společenstvy, závislými na podobných podnebních a půdních podmínkách. Mezi biomy patří kupř. tropické deštné pralesy, savany, stepi, polo-pouště, pouště, listnaté lesy mírného pásma, tajga nebo tundra.

K jakým výsledkům výzkumníci dospěli? Rozpad prostředí snižuje biologickou rozmanitost vyjádřenou jako druhovou bohatost (počet druhů) planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů na příslušné ploše o 13–75 %. Tím, že vyvolá pokles produkce biomasy a posmění koloběh živin, rozpad prostředí negativně ovlivňuje fungování daného ekosystému. Dopad fragmentace bývá nejvýraznější na nejmenších a nejizolovanějších ploškách, přičemž zesiluje s časem. Nicméně jej mohou do určité míry vyrovnávat charakteristiky jednotlivých druhů, jako je vzácnost, způsob rozmnožování a šíření prostorem, složení potravy a délka života.

Družicové snímky potvrzují, že rozpad prostředí v Evropě i nadále pokračuje. Obrázek přibližuje dálnici mezi estonskými městy Tallinn a Narva.

Zjištění Haddadova týmu potvrzují, jak je nezbytné podnikat vhodná opatření v druhové a územní ochraně a ekologické obnově, neboť zlepšují pro organismy propojenost krajiny.
Jan Plesník

Mezinárodní obchod se živými plazy: roste význam farmového chovu

Nadměrné využívání lidmi zůstává hrozbou pro četné druhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů. Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) se od roku 1975 snaží rozumným způsobem regulovat obchodování s ohroženými organismy a výrobky z nich.

Jednu z nejčastěji obchodovaných položek fauny a flóry představují v globálním měřítku plazi. Světový obchod zahrnuje 8–10 milionů plazích kůží v hodnotě 255 milionů eur (6,9 miliard Kč), a to za jediný rok. Výrobky z plazí kůže se na celkové hodnotě živočichů, na něž se vztahuje CITES, a produktů z nich, dovezených do Evropské unie, podílejí, pokud nepočítáme výtažek z kaviáru, plnými 84 %.

Janine E. Robinsonová působící na univerzitě v britském Kentu analyzovala se svými kolegy údaje o vývozu a dovozu živých plazů zařazených do přílohy II CITES, a to z let 1996–2012 (*Biol. Conserv.*, *184*, 42–50, 2015). V uvedeném období bylo ve světě dovezeno z jiného státu celkem 18,8 milionů živých plazů. Mezi roky 2001–2012 se mezinárodní obchod se živými plazy snížil o celou třetinu. Zmiňovaný pokles

Obchod s živými plazy se týká i krokodýlů: na snímku vzácný krokodýl západoafrický (*Crocodylus suchus*), donedávna považovaný za poddruh krokodýla nilského (*Crocodylus niloticus*). Foto: Jan Plesník

byl nejvýraznější u jedinců odchycených ve volné přírodě, u nichž činil úbytek plných 70 %. Nicméně také import a export plazů rozmnožených a odchovaných v lidské péči se snížil o 40 %. Přesto právě tito jedinci tvoří asi polovinu všech obchodovaných plazů. Příčinu autoři spatřují ve výrazném zmenšení objemu obchodování se známým leguánem zeleným (*Iguana iguana*).

Naopak obchodování s živými plazy z farem se ve sledovaném období zvýšilo téměř padesátinásobně, a to zejména díky masovým dovozům krajty královské (*Python regius*) z afrických zemí ležících jižně od Sahary. CITES vymezuje farmový chov jako odchov jedinců v lidské péči, kteří byli odebráni jako vejce či mláďata z volné přírody, kde měli jen malou pravděpodobnost, že se dožijí dospělosti. V poslední době se v Jižní Americe a jižní a jihovýchodní Asii prudce rozšiřuje farmový chov želv.

Pokud jde o jednotlivé země, největším vývozcem živých plazů se stal Salvador, který se na světovém obchodu se zmiňovanými obrotlovci podílí plnými 31%: exportuje téměř výhradně právě leguány zelené. Naopak 56 % všech živých plazů, kteří překročili hranice určitého státu, směřovalo do USA.

Český ráj/Bohemian Paradise PLA harbours sandstone rock-pillar landscapes mixed with elements of the neovolcanic origin and with relict pine woods in valleys. The landscape is also characterised by long-term human settlements, many Middle Age castles and traditional folk architecture. Thus, the region has been attracting domestic and international visitors and often provides suitable locations for making fairy tale movies.

Zajíček P.: Floodplain Old-growth Forests in the South of Moravia

At the confluence of the Dyje/Thaya and Morava Rivers in the south-eastern part of the Czech Republic, a unique floodplain forest has been preserved. The area had been managed by the Princely Family of Liechtenstein. In the mid-1950s, it became a no-go zone, because of the Iron Curtain vicinity. From a point of view of nature conservation, the most important parts in the Soutok (Confluence in Czech) area are old-growth forests with virgin forest features having been protected since 1949. At present, there are the Ranšpurk and Cahnov National Nature Reserves (NNR) there. The small floodplain forest patches consisting of oaks, ashes and filed maples have been left to spontaneous development for some time. Only non-native walnut trees are step-by-step eradicated there. The old-growth forests harbour a lot of fungi species, particularly wood-decaying ones. Only in the Ranšpurk NNR, 850 fungi species have been found. Floodplain forest natural processes were threatened by building the Nové Mlýny Water Works. Moreover, since the 1990s, restoring activities have been carrying out there and the area is regularly artificially flooded. In addition to high fungi species richness, a lot of rare and threatened wild animal species occur there. The Soutok region with the remarkable Ranšpurk and Cahnov floodplain forests is among the most beautiful natural areas in Central Europe.

Jelínková J., Plesník J. & Ucová S.: Through Hunting to Nature Conservation? Facts, Lies, Half-truths and Myths
Hunting often polarizes views and there is debate as to whether and in which circumstances it is a suitable conservation. Legal hunting

is usually categorized into (i) subsistence hunting; (ii) market/industrial/commercial hunting; (iii) trophy/sport hunting; and (iv) wildlife control.

Subsistence hunting has not always been sustainable: the Holocene megafauna mass extinction is related to humans and over-hunting, not to climate change. Bushmeat hunting, the hunting of meat from wild animals, shifted from subsistence to market one, being large-scale: thus, it also is referred as the bushmeat crisis. While positive aspects of well-managed trophy hunting can contribute to species and habitat conservation and support human livelihoods, trophy hunting can also result in negative effects if poorly managed. Sustainability has multiple dimensions, and impacts of trophy hunting can be assessed in terms of numerical offtake; demographic impacts; genetic impacts; unintended knock-on impacts on the hunted population (e.g. impacts of infanticide); and management impacts such as predator control.

In 2012, the IUCN Species Survival Commission published the Guiding principles on trophy hunting as a tool for creating conservation incentives. Canned hunting, e.g. African lions in South Africa, is heavily criticized by many people. Poaching is one of the most important biodiversity loss drivers at the global scale: recently, it has been threatening particularly African elephants and rhinos. The examples of trophy game management include, *inter alia*, game ranching in South Africa and community conservancies in Namibia. Most range countries have become a Party to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES); therefore they can authorize wildlife export trade, under certain circumstances. Thus, trade of species that are threatened with extinction (Appendix I) must have an export permit that can be issued if and only if the trade is not detrimental to the survival of that species. The CITES refers to hunting trophies under the personal and households' effects section.

Legal hunting can contribute to nature conservation and sustainable use of biological diversity components only if (i) it really is biologically sustainable for a long time, *i.e.* far below the maximum sustainable yield; (ii) it is

well-managed, applying adaptive management and effectively monitoring for both the target game species and their habitats; (iii) benefits are fairly shared among local communities and other relevant stakeholders (the participatory approach); (iv) a part of the revenue is regularly invested into the target species protection and management of their preferred habitats; and (v) reasonable ethical and animal welfare principles are met.

Jelínková J.: Issuing Permitting Felling Woody Plants in Relation to Other Laws, namely those on the Road Network, on Rail Systems and on Water

Pursuant to the current legislation in force, for felling woody plants on railroad land plots along railway routes, permission from a State Nature Conservancy authority is needed. The author deals with practice of the courts in reaching a consensus between a State Nature Conservancy authority and a road administrative authority, a railroad administrative authority respectively, if the permission is to be issued.

In extraordinary cases, felling woody plants was ordered to remove a threat to a road, a railroad respectively and to traffic there. According to the author, a State Nature Conservancy authority has to be at least the respective authority in the procedure carried out by a road administrative authority, a railroad administrative authority respectively to impose the legal measure. Ordering the felling woody plants to remove a threat to a road, a railroad respectively should not be considered as the felling pursuant to Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, Article 8, paragraph 4, as amended later. Applying that approach, the precondition for explicitness and casualness is not met.

In addition, the author summarizes the Water Act provisions on woody plant felling and planting on water work dikes and dams, as amended later. She supports interpretation of the respective provisions allowing restoration of historical alleys on dikes and dams as an important landscape phenomenon.

Dostálová K.: Shipping of Vessels with a Combustion Engine on the Mácha's Lake Fishpond

The article analyses the legal regime on shipping of vessels with a combustion engine on the Mácha's Lake Fishpond (northern Bohemia) in relation to recently issued Ministry of Transport of the Czech Republic Decree No. 46/2015 Gazette on Setting Water Reservoirs and Watercourses Where Shipping of Vessels Powered by a Combustion Engine is Prohibited and on Preconditions for Shipping on Surface Water which came into force April 15, 2015. Particularly due to misleading mass media information, issuing the decree gave to the general public an impression that on the Mácha's Lake Fishpond, it is permitted to use ships powered by a combustion engine provided that the Decree's provisions on a such vessel are met (it is a small vessel with a maximum motor rating of 10 kW, sailing so that it is pushing water under and along both sides of the vessel). In the fact, the exact opposite of that is true. Despite coming of the new decree into force, on the Mácha's Lake Fishpond, shipping of all vessels with a combustion engine has been continuing to be prohibited pursuant to Act No. 254/2001 Gazette on Water and Amendments to Some Acts (The Water Act), Article 7, paragraph 5, as amended later. The reason is that for the Mácha's Lake Fishpond, permission for water management for fish farming has been issued.

Plesník J.: Have We Been Living in the Anthropocene?

Time is divided by geologists according to marked shifts in Earth's state. Recent global environmental changes suggest that the Earth may have entered a new human-dominated geological epoch, the Anthropocene. Since the 1950s the influence of human activity on the Earth system has increased markedly, known as the Great Acceleration. In the mid-19th century, several geologists sought to recognize the

growing power of humankind by referring to the present as the 'anthropozoic era', and others have since made similar proposals, sometimes with different names. The idea has gained traction only in the past few years, however, in part because of rapid changes in the environment, as well as the influence of Paul Crutzen, a chemist and the Nobel Prize Laureate in Chemistry in 1995, and of Eugene Stoermer, a palaeontologist and an ecologist.

Defining the beginning of the Anthropocene as a formal geologic unit of time requires the location of a global marker of an event in stratigraphic material, such as rock, sediment, or glacier ice, indicating changes to the Earth system. The evidence suggests that of the various proposed dates two do appear to conform to the criteria to mark the beginning of the Anthropocene: 1610 (the arrival of Europeans in the Americas also led to a large decline in human numbers there) and 1964 (the Partial Test Ban Treaty, a treaty prohibiting all test detonations of nuclear weapons except underground, ratified in 1963). The formal establishment of an Anthropocene Epoch would mark a fundamental change in the relationship between humans and the Earth system. If a proposal does not pass, researchers could continue to use the name Anthropocene on an informal basis, in much the same way as archaeological terms such as the Neolithic era and the Bronze Age are used today.

Vojkovská R. & Krupa M.: Rare Plant Species of Carpathian Watercourses in the Czech Republic and Threats to them

In the course of the Programme on Threatened Plant Species Management on Carpathian Watercourses, more than 250 kilometres of the Olše, Morávka, Ostravice, Lubina, Rožňovská Bečva Rivers and their tributaries (north-eastern Moravia) were in detail mapped. In total, 3,000 records of six threatened species were collected there. The rarest species reported was the False tamarisk (*Myricaria germanica*), of which 72 specimens were found in the Skalická Morávka National Nature Monument. In addition, 26 more individuals were found on the Kněhyňka Stream, a tributary of the Bečva River. More than 60% of the Bluejoint (*Calamagrostis pseudophragmites*) records are from the Olše River. At the Ostravice

River Site of European Importance (SEI, pursuant to Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later, the term for Site of Community Importance, SCI under the European Union's Habitats Directive), the species has alarmingly been declining: in 2009, 115 populations on 234 square metres were found, while in 2015, only 51 populations on 80 square metres have been reported there. On the Carpathian rivers in the Czech Republic, 99% of sediment loads, covering in total 3,600 hectares have been lost during the last 170 years. Consequently, the sediment loads shift themselves by penetrating deeper while those located higher are being overgrown by vegetation.

Zajiček P.: Exhibitions in the Moravský kras/Moravian Karst Show Caves Have Been Finished

For many years, exhibitions aimed at history, archaeology and palaeontology have been built in the Moravský kras/Moravian Karst show caves (South Moravia). At the beginning, they had been developed in the Kůlna and Výpustek sites. In the Balcarka Cave, during the visitor path restoration, an exhibition was also built. Recently, funds have been raised for the project entitled as The Moravský kras/Moravian Karst Integrated Exhibitions which included four caves. In addition to the above three show caves, the project was also implemented in the Kateřina's Cave. At present, the project has been finished. In the caves, visitors can see ancient animal and human models. On the Výpustek Cave service building second floor, an extensive exhibition presenting audio-visual shows, a man-made cave and lot of displays was developed. Attractive audio-visual shows on life of Neanderthals and of horse and reindeer hunters are available in the Kůlna Cave. In the Kateřina's Cave, visitors can see a model showing a Cave bear (*Ursus spelaeus*) female with cubs as well as a mounted cave bear skeleton. Thus, presenting the Moravský kras/Moravian Karst show caves to the public has again reached the higher level.

Štefka L. & Šoltysová L.: The Moravský kras/Moravian Karst House of Nature – already the Sixth Visitor Centre within the House of Nature Network

In August 2015, the Nature Conservation Agency of the Czech Republic (NCA CR) launched the Moravský kras/Moravian Karst House of Nature in the Moravský kras/Moravian Karst Protected Landscape Area (South Moravia). The facility has already been the sixth House of Nature within the NCA CR's visitor centre network of the same name. Due to remarkable biota and abiotic nature, famous history and interesting monuments, the Moravský kras/Moravian Karst region is among the places most often visited by tourists in the Czech Republic. In 2009, the NCA CR started preparatory activities for building a visitor centre there. According to the project designed by P.P. Architects, Ltd., SYNER Morava Ltd., INTEREXPO Association Brno and Studio Ulma built both an information centre near the world famous Macocha/Step Mother Abyss and a main visitor centre with a permanent exhibition at the Skalní Mlýn/Rock Mill site. The project also included making the 3D movie entitled as The Empire of Petrified and Fossilized Time. The whole project costs in total CZK 86 million (EUR 3.2 million), of them CZK 72.1 million (EUR 2.7 million) were provided by the European Union.

Běláčková A.: Sea Turtle Conservation in Costa Rica

Costa Rica is well-known for its high biological diversity, progressive environmental policies and high-quality nature conservation. In addition, the Central American country, bordered by two oceans, is an important breeding site for five sea turtle species, threatened currently with extinction. In Costa Rica, sea turtle hunting and egg collection and harvesting have traditionally been a part of local people means of substance and the belief in sea turtle egg aphrodisiac effects has been continuing there. Although turtle and their egg conservation is clearly set within the Costa Rica's legislation, unfortunately, illegal egg harvesting is only exceptionally punished and has been relatively common. Because the government does not provide protection of sea turtle clutches in the field, the activity is carried out by some national and local non-profit organisations. The article describes the sea turtle conservation project implemented on a Pacific coast beach named Buena Vista by the ASVO (*Asociación de Voluntarios para el Servicio en Áreas Protegidas de Costa Rica*).

Kontakty na autory

Adéla Běláčková

AOPK ČR

e: adela.belackova@nature.cz

Kateřina Červenková

ZO ČSOP Vlašim

e: katka.cervenkova@csop.cz

Kateřina Dostálová

AOPK ČR

právní oddělení pro veřejnou správu

e: katerina.dostalova@nature.cz

Jindřiška Jelínková

AOPK ČR

vedoucí oddělení mezinárodní spolupráce

e: jindriska.jelinkova@nature.cz

Jitka Jelínková

ČIŽP

vedoucí právního odboru ředitelství

e: jelinkova_jitka@cizp.cz

Martin Krupa

ČSOP Salamandr

e: krumart@post.cz

Jan Mocek

AOPK ČR

vedoucí SCHKO Český ráj

e: jan.mocek@nature.cz

Jan Plesník

AOPK ČR Praha

oddělení mezinárodní spolupráce

e: jan.plesnik@nature.cz

František Pojer

AOPK ČR

ředitel odboru vnějších vztahů

e: frantisek.pojer@nature.cz

Jakub Šafránek

NP České Švýcarsko

vedoucí skalní čety

e: j.safranek@npcs.cz

Lenka Šoltysová

AOPK ČR

Sekce vnitřních služeb

e: lenka.soltysova@nature.cz

Leoš Štefka

AOPK ČR

SCHKO Moravský kras

e: leos.stefka@nature.cz

Karolína Šulová

AOPK ČR

vedoucí oddělení práce s veřejností

e: karolina.sulova@nature.cz

Silvie Ucová

AOPK ČR

oddělení mezinárodní spolupráce

e: silvie.ucova@nature.cz

Renata Vojkovská

ČSOP Salamandr

e: renata.vojkovska@centrum.cz

Petr Zajíček

Správa jeskyní ČR

e: zajicek@caves.cz

Falkenburské mokřady

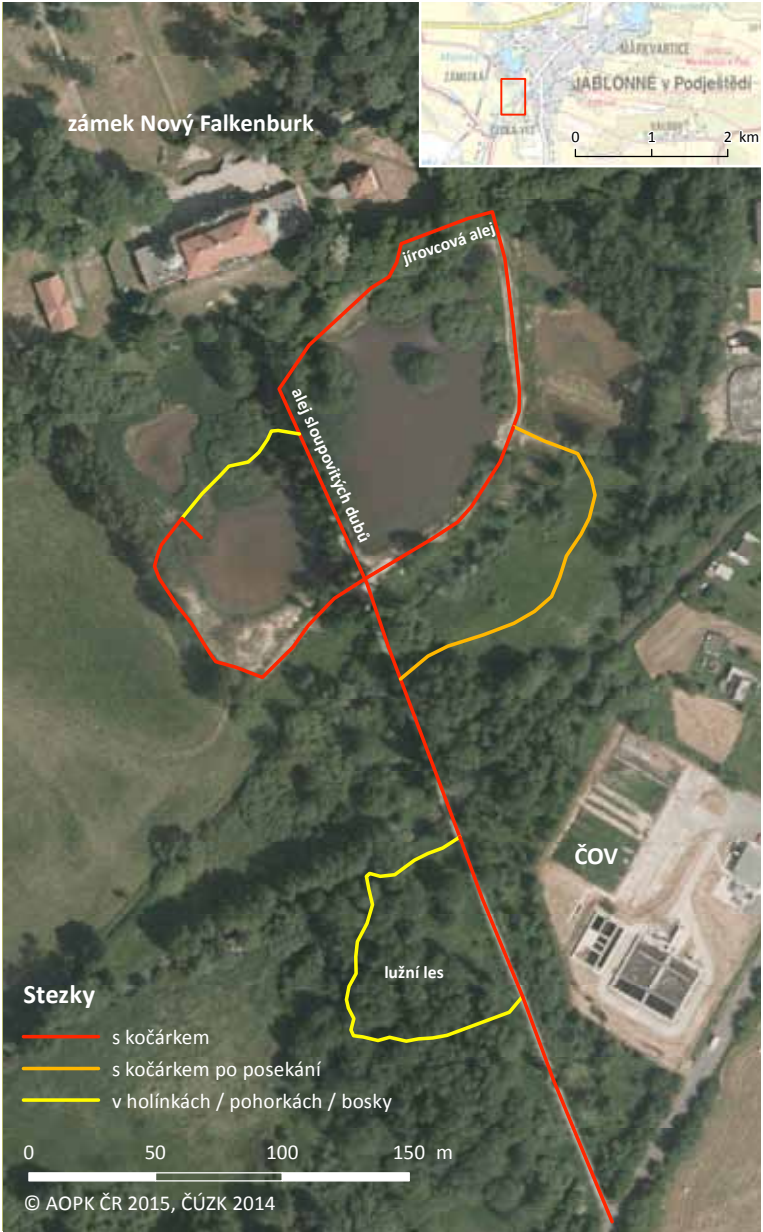
Většinou na této stránce nacházíte pozvánky do míst s dosud zachovalou přírodou. Ochrana přírody se však nesnaží biotopy pouze chránit, ale i obnovovat. Přijměte tedy pozvání na jednu z lokalit, kam se díky aktivitám pozemkového spolku „Příroda vrací“.

Falkenburské mokřady, známé též jako Mokřady Jablonné, leží v sousedství barokního zámku Nový Falkenburk na jihozápadním okraji Jablonného v Podještědí. Zahneme-li u hlavní brány zámku, v němž je dnes dětský domov, vlevo, dojdeme po pár desítkách metrů k „uvítací tabuli“ lokality. Odtud se rozbíhá několik cest klikatících se mezi tůněmi, po loukách i lužním lesem. Některé jsou pohodlné, vhodné i pro kočárek či pohybově handicapované spoluobčany, jiné doslova dobrodružné, se skákáním přes močály po kamenech, dřevěných špalcích či s přechodem po padlém kmeni. Cestou lze spatřit řadu druhů vážek, motýlů, vodních bezobratlých, ptáků, obojživelníků nebo třeba užovku obojkovou. Je k nevíře, že toto vše je zde teprve tři roky!

Až do poloviny 20. stol. sloužily plochy jako zázemí Falkenburského zámku. Byly zde udržované louky protkané sítí vodních kanálů, protnuté stromořadím navazujícím osově na budovu zámku. Poté však začalo území pustnout – louky nikdo nesekal, vodohospodářské dílo nikdo neudržoval. Když zde v roce 2005 zakoupil pozemkový spolek Čmelák necelých 6 hektarů pozemků, pokrýval je z menší části spontánně vzniklý lužní les, z větší části druhově nesmírně chudé terestrické rákosiny plné skládek komunálního odpadu. Cílem bylo vytvořit modelové území s různými typy mokřadních biotopů, které by zároveň sloužilo vzdělávání i rekreaci obyvatel Jablonného. Spousta byrokracie byla kombinována s komunitním plánováním, kde sami občané korigovali plány na revitalizaci území (nikoli po stránce odborné, ale zejména co se návštěvnické infrastruktury týče). Vlastní terénní práce započaly až v roce 2012. Bylo zde vybudováno osm tůní různé velikosti a hloubky, mezi nimiž jsou opět udržované vlhké louky. Lužní les zůstal bez zásahů, jen zde probíhá likvidace invazivních druhů, zejména křídlatky. Realizovala se údržba aleje pyramidálních dubů, byly obnoveny některé průhledy na zámek, budovaly se již zmíněné chodníčky, lávky a pozorovací mola. V červnu 2014 byla lokalita oficiálně „předána veřejnosti“, práce zde však zdaleka nekončí. Využity byly finanční prostředky Operačního programu Životní prostředí, přeshraničních fondů i nadací, s pracemi pomáhali (a pomáhají) četní dobrovolníci. V současné době aktivity pokračují zejména díky grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

Přijďte se podívat, co dokáže parta nadšenců!

Jan Moravec

Největší z tůní Falkenburských mokřadů. Foto: Jan Moravec

Jak by měl vypadat článek do časopisu Ochrana přírody?

Pravidla pro přispěvatele

Ochrana přírody je odborný dvouměsíčník.

Články se mohou soustředit jak na zajímavosti

z přírody, témata praktická i z oblastí výzkumu

či práce s veřejností.

Uvítáme i krátké aktuality, recenze apod.

Rozsahy článků

Preferovaný rozsah hlavního článku jsou

4 tiskové strany.

1 tisková strana bez fota je cca 7 000 znaků

včetně mezer. Sloupek je cca 2 200 znaků.

Maximální přípustný počet znaků hlavního

článku je cca 13 000 znaků včetně mezer.

Pozn.: počet znaků včetně mezer naleznete

ve wordu – nástroje/počet slov.

Redakce uvítá grafické přílohy (fotografie, grafy,

tabulky, atd.).

Náležitosti článku

↪ nadpis – stručný a výstižný, cca 70 znaků

včetně mezer;

↪ perex (úvod) – popsat stručně danou

problematiku, obsah a záměr článku

(cca 650 znaků vč. mezer);

↪ vlastní text by měl být členěn do kapitol

se stručnými, výstižnými nadpisy;

↪ závěrečná kapitola by měla jasně a stručně

shrnovat výsledky a doporučení;

↪ na konci článku je nutná specifikace

autora: jméno, úplná adresa pracoviště,

kontaktní e-mail či jiný údaj;

↪ v případě, že jsou v článku fotografie,

připojit jejich popisky a jméno autora;

↪ sumář textu – na cca 1 000 znaků. Lze

přeložit do anglického jazyka, nebo překlad

zajistí redakce časopisu;

V našem časopise není nutné dodržovat

požadavky kladené na vědecký článek.

Můžete připojit vlastní názory či domněnky,

vlastní doporučení, osobní zkušenosti.

Nepište prosím heslovitě, ale celými větami.

Fotografie v rozlišení min. 300 dpi ve formátu

jpg, tif, gif, eps, bmp apod., fotografie nekládat

pouze do souborů Word, ale vždy posílat zvlášť

v příloze.

Grafy zasílat zvlášť v Excelu, nekládat pouze

do souborů Word.

Honorář je vyplácen na autorův účet. K článku

prosím připojte údaje: přesnou adresu, datum

narození a číslo účtu. Výši honoráře určuje

redakce podle rozsahu článku a počtu fotografií.

Autorský výtisk zasílá redakce zdarma.